PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Komisija za varstvo gorske narave

Usposabljanje za: VARUH GORSKE NARAVE

Seminarska naloga

VOLK V SLOVENSKIH HRIBIH

Pripravil: Jan Veber

Mentor: Dušan Klenovšek

KAZALO

1. **Opis volka**
2. **Življenjski prostor**
3. **Hrana volkov**
4. **Način življenja**
5. **Razmnoževanje volkov**
6. **Razširjenost volka v Sloveniji**
7. **Naselitev volka v Alpah**
8. **Načini zaščite drobnice**
9. **Zaključek**
10. **Literatura**

1. VOLK (*Canis lupus*) - OPIS

Volk je največji predstavnik družine psov pri nas. Ima koničast gobec, poševne oči in razmeroma visoke in pokončne uhlje. Vrat in prsni koš ima zelo močan. Rep ima dolg približno za polovico telesa in je povešen. Je izreden tekač, saj ima dolge mišičaste noge.

Pri hoji stopa samo po prstih. Ima zelo močne kremplje, ki jih ne more vpotegniti v šapo. Zato so kremplji zaradi stalnega stika s podlago topi in kratki. Na prednjih stopalih ima pet prstov, na zadnjih pa samo štiri.

Zobovje je prilagojeno prehranjevanju z mesom in v gobcu ima 42 stalnih zob. Značilni so daljši podočniki, s katerimi zgrabi in usmrti plen.

Volk v Ljubljanskem živalskem vrtu

Kožuh je rumeno rjav s sivimi odtenki. Pozimi se njegova dlaka spremeni in izgubi rumeno rjav odtenek.

Slovenski volkovi tehtajo približno 40 kg, volkulje 35 kg. Telesne dimenzije pa se gibljejo od 100 do 120 cm dolžine, plečna višina pa od 45 do 75 cm. V primerjavi s tistimi s Poljske ali Rusije pa so pravi malčki. Omenjeni lahko tehtajo tudi do 80 kg.

2. Življenjski prostor

Volk je zelo prilagodljiva vrsta. V Ameriki ga najdemo v prerijah, polpuščavskem svetu, na prostranih območjih tundre, v gorah in v gozdovih. V Aziji živi v stepah, tundri, tajgi, v višje ležečih krajih.

V Sloveniji ga najdemo na področju Dinarskega krasa. Velikost teritorije je odvisna od števila volkov na določenem ozemlju. So izredno teritorialna vrsta živali, zato krdelo varuje svoje ozemlje pred drugimi tropi volkov.

Razširjenost volka je odvisna predvsem od migracij plena.

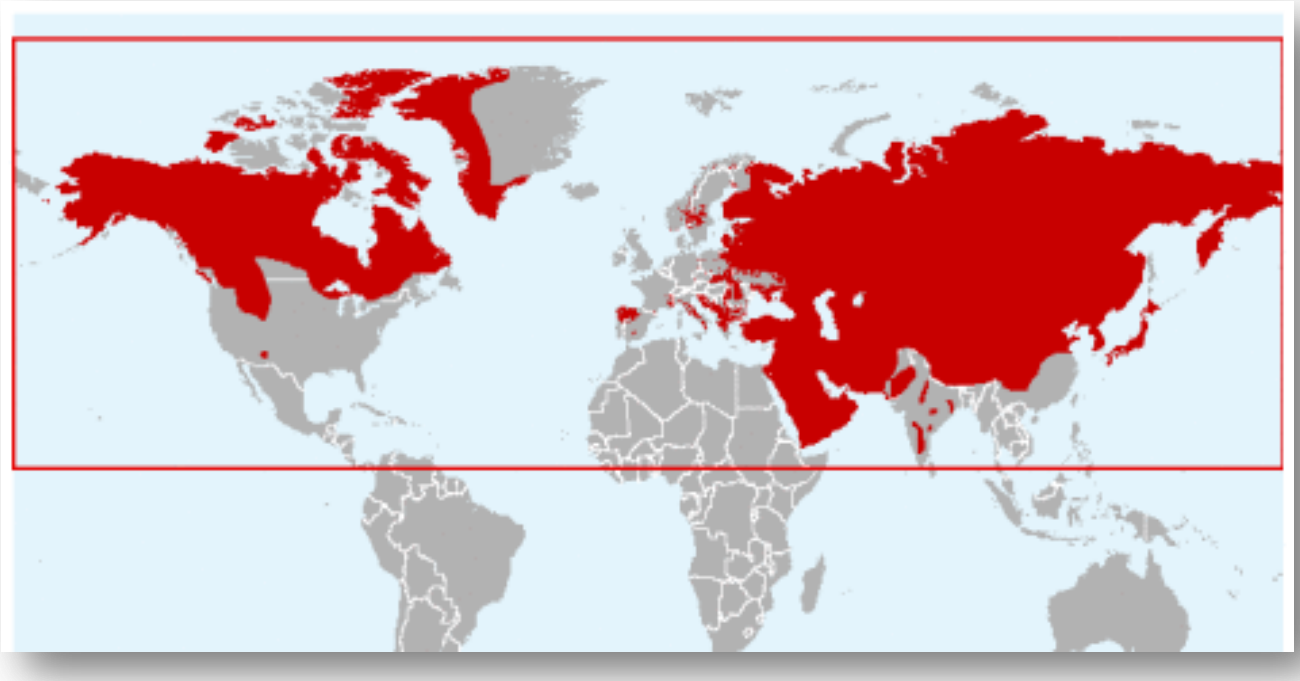

razširjenost sivega volka na Zemlji http://maps.iucnredlist.org/map.html?id=3746

3. Hrana volkov

Volk je oportunističen plenilec. V Sloveniji pleni predvsem jelenjad, srnjad, divje prašiče. Hrani se tudi z mrhovino, manjšimi vretenčarji in celo hrano rastlinskega izvora in pa tudi domače živali, predvsem drobnico. Dnevno potrebuje tri do pet kg hrane, lahko pa poje tudi do deset kg hrane. Po drugi strani pa lahko zelo dolgo zdrži brez nje.

Ko volkovi lovijo plen, prepotujejo velike razdalje, od 40 do 70 km. So izredni tekači saj lahko tečejo s hitrostjo do 64 km/h. S tem načinom lova izčrpajo veliko živali, še posebno tiste v slabši telesni pripravljenosti. Zato je volk izredno pomemben pri selekciji velikih parkljarjev (jelen, srnjad).

4. Način življenja

Volkovi so teritorialne živali in živijo v tropih. Trop lahko šteje od 2 do 20 živali, v največ primerih pa od 5 do 8. Vodi jih roditeljski par (alfa samec in alfa samica), ostali člani tropa pa so potomci oz. sorodniki. Velikost teritorija je odvisna od gostote volkov, gostote plena, geografije območja in človekovega dostopa. Meje teritorija označujejo z izločki in oglašanjem. Najmanjši teritorij, ki volku nudi osnovno preživetje naj bi meril vsaj 25 kvadratnih kilometrov.

Volčji trop je tesno povezan, saj le skupen lov omogoča preživetje
(https://sites.google.com/site/divjezivali15/volkovi)

5. Razmnoževanje volkov

Volkovi se parijo enkrat letno in sicer od sredine januarja do sredine marca. V vsakem tropu pa se pari samo vodilni par. Mladiče volkulja nosi do 64 dni, skotijo pa se v brlogu.

Največ legel v Sloveniji se skoti aprila. Ob rojstvu so mladiči slepi in porasli s temno dlako. V enem leglu je 5 do 8 mladičev. Mladiči zapustijo brlog po 14 tednih. Kar 40 do 50 % mladičev ne dočaka prvega leta. Spolno pa dozorijo pri 22 mesecih.

Volkovi imajo izreden družinski čut. Na začetku mladičem hrana prinaša samec, kasneje pa tudi samica.

V udobnem brlogu je bilo pet mladičev (*foto: Hubert Potočnik, http://www.volkovi.si/?p=561)*

6. Razširjenost volka v Sloveniji

Najdišča fosilnih ostankov volkov v Sloveniji so številna in sicer iz različnih zgodovinskih obdobij. Najbolj znana so Županov spodmol pri Sajevčah, Potočka zijalka, Postojnska jama, Mokriška jama, Črni kal nad Koprom in številne druge (Rakovec 1975). Najstarejši ostanki sodijo cca. 100.000 do 90.000 let nazaj v zgodovino. Ostanki volkov so najdeni tudi iz rimskega obdobja, pri izkopavanju Emone na Mirju pri Ljubljani.

Volka so v Sloveniji velikokrat poskušali iztrebiti zaradi škode ki jo je delal na drobnici, vendar jim ni nikoli povsem uspelo.

Začetek 20. stoletja je bil za volka kot boj za obstanek, saj je bil po vsej Sloveniji stalno preganjan in zelo redek. Leta 1909 je bila na volkovo srečo odpravljena nagrada na njegovo glavo. Velik vpliv za Slovensko populacijo so nedvomno imeli zimski migranti, ki so prišli s Hrvaške in so prečkati mejo s Slovenijo med Snežnikom in Brodom na Kolpi. Volkovi na Kočevskem so postajali vedno pogostejši po koncu prve svetovne vojne.

karta: osrednje območje volka v Sloveniji (http://www.volkovi.si/?page_id=10)

Pred letom 1949 je bil volk stalen le na nekaterih območjih Slovenije. Na Rogu, Kočevski gori, Goteniški gori, Veliki gori in Snežniku, pojavljali pa so se tudi na Javornikih. Po drugih delih Slovenije se je pojavljal predvsem zaradi hrane.

Po drugi svetovni vojni pa vse do sredine 60. let se je volk širil. Klateži naj bi prišli celo do Prekmurja. Naselil se je tudi v Beli krajini in Gorjancih. V letih 1953 do 1957 se je tudi po Pohorju klatil trop šestih volkov, ki pa so jih postrelili.

Zaradi sistematičnega uničevanja, ki je bilo ponekod zelo dobro organizirano (zlasti na Kočevskem), pa je volk začel vse bolj izginjati. Zaradi množičnega ubijanja je bil volk ob koncu 50. let že zelo redek.

Prvi znaki ozaveščenosti ljudi so se zgodili leta 1973, ko so prenehali izplačevati nagrade za pokončane volkove. Sledila je prva samoiniciativna zaščita volka na nekem območju, leta 1974 najprej v Gojitvenem lovišču Medved Kočevje in nato še leta 1976 v Gojitvenem lovišču Jelen Snežnik. Volku je v slovenski lovski zakonodaji šele leta 1976, ko je bi sprejet nov Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč, ki je v Sloveniji trenutno še vedno v veljavi, prvič podeljena lovna doba, posredno s tem pa tudi zaščita v najbolj delikatnem letnem obdobju – v času poleganja in vzgoje mladičev. Leta 1990 je volka za celo leto zaščitila še krovna lovska organizacija – Lovska zveza Slovenije, ki je to zaščito pisno

opredelila še naslednje leto (1991) z izidom Gojitvenih smernic za veliko divjad. Približno dvajset let po prvi neuradni zaščiti volka na slovenskih tleh, pa je leta 1993 z izidom Uredbe o zavarovanju ogroženih vrst (Ur. l. RS, št. 57/93) svoje storila tudi država in vrsto uvrstila na seznam celo leto zavarovanih živalskih vrst. Danes je torej volk v Sloveniji zaščiten celo leto in je na seznamu redkih in ogroženih živalskih vrst. Pristojno ministrstvo lahko na osnovi podatkov o številčnosti volkov, opažanjih in realizaciji odstrela v preteklem obdobju, škodah na domači živini in drugih podatkih, izda odločbo o izrednem odstrelu določenega števila živali. Odstrel je časovno omejen in je prostorsko razdeljen na regije. Odločba pa se izda za vsako leto posebej.

7. Naselitev volka v Alpah

Več kot sto let volka ni bilo v Alpah. Pred 20 leti so se začeli pojavljati v severnih in srednjih Apeninih. Od takrat njihovo število nenehno narašča. Danes naj bi tam živelo okoli 500 volkov. Poselili so celotno Apeninsko področje od Toskane, Ligurije in Emiglie. Od leta 1992 pa še francosko-italijanske Morske Alpe. Leta 1995 so se volkovi pojavili tudi v parkih Alpi Marittime in Mercantour. Srečamo jih lahko tudi severneje. Ker so zelo prilagodljiva vrsta, lahko v doglednem času računamo, da bo naselil velik del alpskega loka.

Najbolj znan premik, ki sega v območje Alp je opravil »slovenski« volk Slavc, ki je bil skoten v slovensko-hrvaškem volčjem tropu poimenovanem Slavnik. Sodeč po podatkih z njegove telemetrične ovratnice je sredi decembra 2011 zapustil svoj trop.

Projektna ekipa s Slavcem z nameščenim oddajnikom (http://www.volkovi.si/?p=858)

Na poti dolgi 1000 km je prepotoval celotno Slovenijo, velik del Avstrije in prečkal italijanske Alpe ter se ustalil v naravnem parku Lessinia, v bližini Gardskega jezera. Tu sta se združili dve volčji populaciji, ki sta bili ločeni več kot 150 let, saj je z italijansko volkuljo Julio, ki je

verjetno prišla iz zahodnih Alp, ustvaril prvi potrjen trop v vzhodnih Alpah. Gre za zgodovinski dogodek mednarodnega pomena.

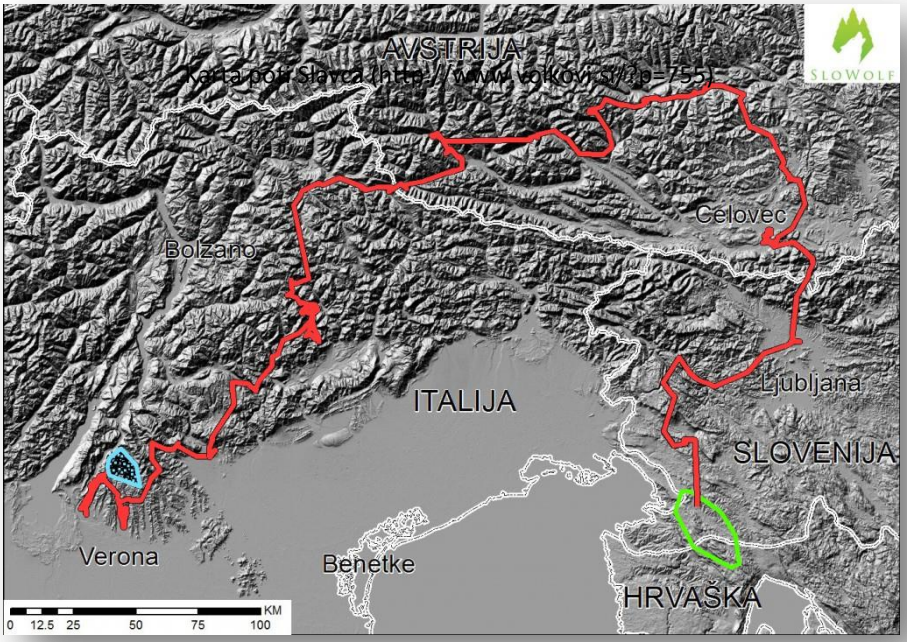

Karta poti Slavca (http://www.volkovi.si/?p=755)

8. Načini zaščite drobnice

Za uspešno naselitev volka bi bilo potrebno urediti pašnike za drobnico. Živinorejci bi morali postaviti električne ograje, si omisliti pastirske pse, pastirje, postaviti hleve, strašila, zvočne in svetlobne objekte...

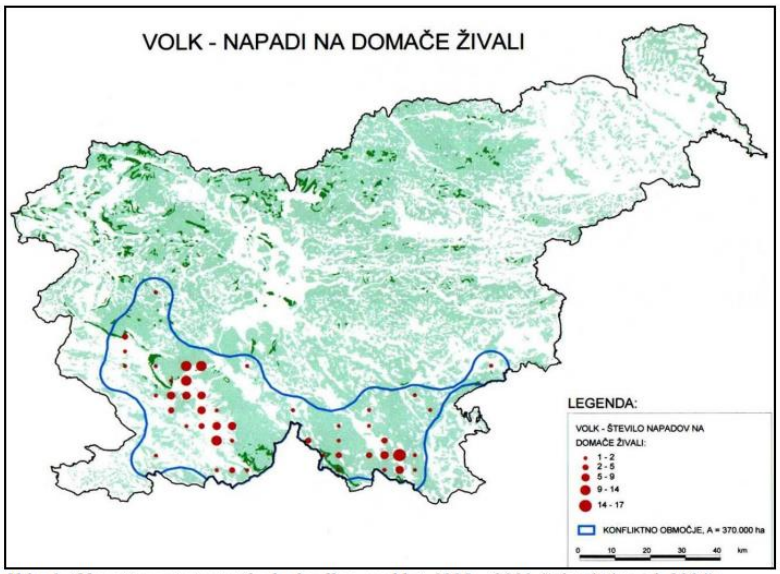

*Slika 1: Območja nastajanja škod od volkov med leti 1995 – 2001 (*Adamič in sod. 2004)

Karta območij z največ napadi volka na drobnico

Danes se za zaščito drobnice uporabljajo različni načini ograjevanja pašnih prostorov. Za vse vrste ograj je pomembna stalna električna napetost vsaj 5 kV. Po stiku z neprijetno bolečino, ki jo povzroči električni tok, volk ne bo pripravljen preskočiti ograje, medtem ko ob nižji napetosti obuti le manjšo bolečino pri prehodu skozi njo. Kot mi je znano, imajo v različnih državah določene višine ograj (od 130 do 170 cm), v Sloveniji pa priporočajo vsaj 150 cm.

Zaščita s psi je še vedno ena najboljših. Potrebno je imeti pasmo pastirskega porekla (npr. kraški ovčar), kajti ti psi so pozorni do svoje črede in okolice. Prav tako so do črede zaščitniški in imajo okrnjen plenilski nagon.

V okviru projekta SLOEOLF so dobili rejci v dar pasje čuvaje (http://www.volkovi.si/wp-content/uploads/2014/10/primeri-dobre-prakse.pdf)

Prisotnost ljudi učinkovito odganja volkove. Metoda s pastirjem in pastirskim psom je učinkovita metoda, vendar je finančno drag način varovanja, saj je pastir draga delovna sila, prav tako pa niti ni ljudi, ki bi opravljali delo pastirja.

Med odvračali se uporabljajo tudi kemične snovi. Poleg kemičnih odvračal ponekod uporabljajo moteče dražljaje, kot so svetlobni in zvočni učinki.

V primer uspešne elektro mreže, višine 170 cm (http://www.volkovi.si/wp-content/uploads/2014/10/primeri-dobre-prakse.pdf)

9. Zaključek

Še ne tako dolgo nazaj se je domnevalo, da vrhunski plenilci nimajo bistvenega vpliva na ekosistem. Vse kaže, da imajo plenilci ključno vlogo v ekosistemih, ker vplivajo tako na gostoto kot na prostorsko razporejanje svojega plena. Eden najbolj znanih primerov je iz nacionalnega parka Yellowstone. Ponovna naselitev volkov je povzročila, da so se veliki rastlinojedi začeli drugače razporejati, obnovila se je vegetacija ob vodotokih, posledično se je povišala pestrost ptic, dvoživk in vodnih živali. Obnova vegetacije se je pojavila tudi širše in celotna krajina je začela spreminjati podobo.

Z naravovarstvenega vidika ohranitve volka pri nas, v naših hribih, gozdovih in s preučevanjem pozitivnih in negativnih vplivov ponovne razširitve, se med drugim ukvarjata nevladni organizaciji Slowolf in Dinaricum.

Volka pa moramo ohranjati in ohraniti tudi zaradi mednarodnih obvez Slovenije. Kot Članica Evropske skupnosti se je namreč država zavezala, da bo volka ohranila na posebnih varstvenih območjih - območjih Natura 2000.

10.Literatura

- Poročilo o Alpah 1. in 2. del PZS in Cipra
- Kryštufek, Brancelj, Krže, Čop; ZVERI II, Lovska zveza Slovenije 1988
- Batič, Tome: Skrivnosti gozda 2007
- Flajšman: Človek in velike zveri
- Spletne strani: Slowolf, Dinaricum, Primorske novice, Wikipedia, Google, Delo